

## ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอภูวง จังหวัดอัตตะปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Factors Affecting Farmers' Needs for Development of Cassava Production Knowledge in Phouvong District, Attapeu Province, Lao People's Democratic Republic

สุกสะคอน กุนทิสัก<sup>1</sup> สุกิจ กันจินะ<sup>1</sup> แสงทิวา สุริยงค์<sup>2</sup> และบุศรา ลิมนิรันดร์กุล<sup>1\*</sup>

Souksakhone Kounthisak<sup>1</sup> Sukit Kanjina<sup>1</sup> Sangtiwa Suriyong<sup>2</sup> and Budsara Limnirankul<sup>1\*</sup>

<sup>1</sup>สาขาวิชาส่งเสริมและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

<sup>1</sup>Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Mueang, Chiang Mai 50200

<sup>2</sup>สาขาวิชาพืชไร่ ภาควิชาพืชศาสตร์และปฐพีศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

<sup>2</sup>Division of Agronomy, Department of Plant and Soil Sciences Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Mueang, Chiang Mai 50200

\* Corresponding author: budsara.l@cmu.ac.th

(Received: 2 October 2024; Revised: 15 October 2024; Accepted: 1 November 2024)

### Abstract

The objectives of this research were to analyze the needs and factors affecting farmers' needs for development of cassava production knowledge. The sample consisted of 159 cassava farmers in Phou Vong District, Attapeu Province, Lao People's Democratic Republic. Data was collected using interviews and analyzed using statistics: percentage, mean, maximum, minimum, standard deviation, and multiple regression analysis. The results showed that the majority of the sample was male, with an average age of 42.84 years, having completed primary education, with an average of 2.44 years of cassava cultivation experience. The average household labor was 3.88 people and the average cassava plantation area was 1.04 hectares (approximately 6.50 rai). The average income from cassava production was 13,136,099 kip per hectare (approximately 22,725 baht). Farmers had a moderate level of knowledge and understanding of cassava production. Most farmers were not members of any groups and had an average of 1.64 channels for receiving information on cassava production. Regarding the overall need for development of knowledge on cassava production, it was found that farmers had a high level of demand (mean 2.31), while their need for agricultural development methods was at a moderate level (mean 1.92). Multiple regression analysis showed that information channels were significant for knowledge promotion at ( $p \leq 0.01$ ). Gender, household labor, knowledge of cassava production, and contact with officials were significant at ( $p \leq 0.05$ ).

**Keywords:** Knowledge development, cassava production, farmers needs

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการ และปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอกวง จังหวัดอัตตะปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 159 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42.84 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกมันสำปะหลัง เฉลี่ย 2.44 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.88 คน มีขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 1.04 เฮกตาร์ (ประมาณ 6.50 ไร่) มีรายได้จากการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 13,136,009 กีบต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 22,725 บาท) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ ด้านการผลิตมันสำปะหลังในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม มีช่องทางการได้รับข่าวสารการผลิต มันสำปะหลังเฉลี่ย 1.64 ช่องทาง ด้านความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังในภาพรวม พบว่า เกษตรกร มีความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.31) มีความต้องการวิธีการพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.92) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ช่องทางการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้การผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ( $p \leq 0.01$ ) เพศ แรงงานในครัวเรือน ความรู้การผลิตมันสำปะหลัง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ( $p \leq 0.05$ )

**คำสำคัญ:** การพัฒนาความรู้ การปลูกมันสำปะหลัง ความต้องการของเกษตรกร

### คำนำ

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในเขตชนบท ลดการพึ่งพาการนำเข้า สนับสนุนระบบ การเลี้ยงสัตว์ สร้างงาน และเป็นแหล่งรายได้หลัก ของเกษตรกรรายย่อย จากข้อมูลการส่งออกปี พ.ศ. 2563 มันสำปะหลังครองตำแหน่งพืชเศรษฐกิจ ที่มีการส่งออกสูงอันดับต้น ๆ ของประเทศ เมื่อ เปรียบเทียบกับพืชเศรษฐกิจอื่น เช่น ยางพารา กล้วย กาแฟ ข้าวโพด และข้าว โดยมีมูลค่าการส่งออกถึง 111.49 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากปริมาณผลผลิต 3.32 ล้านตัน และในปี พ.ศ. 2564 ปริมาณผลผลิต เพิ่มขึ้น เป็น 3.39 ล้านตัน ส่งผลให้มีมูลค่าส่งออกสูงถึง 200 กว่าล้านดอลลาร์สหรัฐ (Ministry of Industry and Commerce, 2021) ด้วยเหตุที่ราคามันสำปะหลังถูกลง ทำให้ตลาดมีความต้องการใช้เป็นวัตถุดิบผลิตเอทานอล สำหรับพลังงานชีวภาพในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ใน

จีน ไทย และเวียดนาม รวมทั้งความต้องการวัตถุดิบ สำหรับผลิตแป้ง และอาหารสัตว์ภายในประเทศเพื่อ สามารถทดแทนการนำเข้า และเพิ่มโอกาสในการสร้าง รายได้ให้แก่เกษตรกร ทำให้พื้นที่การปลูกมันสำปะหลัง ภายในประเทศขยายเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า จาก 45,600 เฮกตาร์ (ได้ผลผลิต 1,513,920 ตัน) ในปี พ.ศ. 2558 ขยาย พื้นที่เป็น 113,450 เฮกตาร์ (ได้ผลผลิต 3,710,000 ตัน) ในปี พ.ศ. 2564 (Ministry of Agriculture and Forestry, 2021)

จากการสำรวจการผลิตพืชเศรษฐกิจใน สปป.ลาว พบว่า แหล่งผลิตมันสำปะหลังที่สำคัญอยู่ทางภาคใต้ ของประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่ เพาะปลูกทั้งหมด (Agricultural Statistics Center, 2021) โดยเฉพาะจังหวัดอัตตะปือที่เกษตรกรหันมาปลูก มันสำปะหลังอย่างแพร่หลาย ด้วยแรงจูงใจจากราคา ที่น่าพอใจ ตลาดรับซื้อที่มั่นคง และมีโรงงานแปรรูป ทั้งโรงงานมันเส้น โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังใน จังหวัดใกล้เคียง ในปี พ.ศ. 2564 ทั่วจังหวัดมีพื้นที่ปลูก

มันสำปะหลัง รวม 4,652 เฮกตาร์ ให้ผลผลิตเฉลี่ย 34.38 ตันต่อเฮกตาร์ (Attapeu Provincial Agriculture and Forestry Department, 2021) ขณะที่อำเภอภูวงมีพื้นที่เพาะปลูก 475.37 เฮกตาร์ แต่ให้ผลผลิตเฉลี่ยเพียง 19.64 ตันต่อเฮกตาร์ ถ้าเปรียบเทียบผลผลิตเฉลี่ยแล้วพบว่า พื้นที่อำเภอภูวงผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าอำเภออื่นในจังหวัดอัตตะปือ ถึง 14.74 ตันต่อเฮกตาร์ และต่ำกว่าเป้าหมายที่สำนักงานเกษตรอำเภอตั้งไว้อยู่ที่ 30 ตันต่อเฮกตาร์ สถานการณ์นี้ส่งผลให้เกษตรกรเริ่มย้ายพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังไปยังพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูง โดยมีการเข้าไปทำการผลิตในพื้นที่ป่า ส่งผลต่อการบุกรุกพื้นที่ป่า สร้างความเสียหายให้ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

แม้ว่ามันสำปะหลังเป็นพืชอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม และเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศ แต่สำหรับอำเภอภูวงนั้น มันสำปะหลังยังถือเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่กำลังเผชิญความท้าทายในด้านความยั่งยืนของการผลิตในระยะยาว ปัญหาหลักเกิดจากเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตมันสำปะหลังที่ต้องตามหลักวิชาการ และการเข้าถึงข้อมูลเทคโนโลยีการผลิต นอกจากนี้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาปลูกมันสำปะหลังแทนเนื่องจากราคาตกต่ำ ซึ่งมักประสบปัญหาดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีการจัดการผลิตที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม นิยมปลูกตามวิถีธรรมชาติไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งผลให้มันสำปะหลังมีการเจริญเติบโตไม่ดี และได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ (Phouvong District Agricultural and Forestry Office, 2021) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอภูวง จังหวัดอัตตะปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการ

วางแผนการพัฒนาการผลิตมันสำปะหลังให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ตลอดจนเป็นแนวทางการยกระดับความรู้ของเกษตรกรเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการผลิตมันสำปะหลังได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

### อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ปี พ.ศ. 2566 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน 159 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) โดยมีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 จากจำนวนประชากรผู้ขึ้นทะเบียนผลิตมันสำปะหลัง ทั้งหมด 263 ราย (Phouvong District Agricultural and Forestry Office, 2021) และใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (probability sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก (lottery method) ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามหมายเลขสำคัญโครงการ CMUREC66/07

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่เป็นผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ จำนวน 10 ราย และใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการทดสอบคุณภาพด้วยการทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียง แต่ไม่ใช่ประชากรเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 30 ราย ได้ค่าระดับความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.781 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือต่อการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย (Wongsa, 2021)

วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (mean) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation; S.D.) เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลัง

การวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการผลิตมันสำปะหลัง ประกอบด้วยคำถาม 21 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก 13 ข้อ และคำถามเชิงลบ 8 ข้อ มี 2 ตัวเลือก คือ ถูกและผิด แต่ละข้อถ้าตอบถูกต้องจะได้ 1 คะแนน และถ้าตอบไม่ถูกต้องจะได้ 0 คะแนน แล้วนำค่าคะแนนที่ได้มาทำการแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจ ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจมาก (ค่าเฉลี่ย 15.00 - 21.00 คะแนน) มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 8.00 - 14.00 คะแนน) มีความรู้ความเข้าใจน้อย (ค่าเฉลี่ย 0.00 - 7.00 คะแนน)

การวิเคราะห์ความต้องการส่งเสริมความรู้การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ใช้วิธีการประมาณค่าแบบกำหนดตัวเลข (applied rating scale) ตามวิธีของ Likert (1967) และกำหนดการวัดค่าระดับความต้องการ 4 ระดับ ได้แก่ ต้องการมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.00) ต้องการปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.25) ต้องการน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76 - 1.50) และไม่ต้องการ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 - 0.75) (Pimthongngam, 2552)

การวิเคราะห์ความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ใช้วิธีการประมาณค่าแบบกำหนดตัวเลข (applied rating scale) ตามวิธีของ Likert (1967) และกำหนดการวัดค่าระดับความต้องการ 4 ระดับ ได้แก่ ต้องการมาก (ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.00) ต้องการปานกลาง (ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.25) ต้องการน้อย (ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.76 - 1.50)

และไม่ต้องการ (ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.00 - 0.75) (Pimthongngam, 2552)

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีปกติ (multiple regression analysis) ตามสมการ ดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5 + b_6x_6 + b_7x_7 + b_8x_8 + b_9x_9 + b_{10}x_{10} + b_{11}x_{11} + b_{12}x_{12} + b_{13}x_{13} + b_{14}x_{14}$$

เมื่อ Y = ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง (คะแนน)

a = ค่าคงที่

$b_1$  - = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ 1 - 14

$X_1$  = เพศ (1=ชาย, 0=หญิง)

$X_2$  = อายุ (ปี)

$X_3$  = ระดับการศึกษา (year)

$X_4$  = ความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง (คะแนน)

$X_5$  = แรงงานในครัวเรือน (คน)

$X_6$  = รายได้ภาคการเกษตร (กิบ)

$X_7$  = รายได้นอกภาคเกษตร (กิบ)

$X_8$  = ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (เฮกตาร์)

$X_9$  = ผลผลิตมันสำปะหลัง (ตัน/เฮกตาร์)

$X_{10}$  = ภาระหนี้สิน (กิบ)

$X_{11}$  = การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ (1=ติดต่อ, 0=ไม่ติดต่อ)

$X_{12}$  = ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตมันสำปะหลัง (จำนวนช่องทาง)

$X_{13}$  = ความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง (คะแนน)

$X_{14}$  = ความอุดมสมบูรณ์ของดิน (1= ดินดี, 0=ปานกลางและน้อย)

## ผลการวิจัยและวิจารณ์

### ลักษณะกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

การศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (ร้อยละ 59.75) มีอายุเฉลี่ย 42.84 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 2.44 ปี จำนวนแรงงาน ในครัวเรือนเฉลี่ย 3.88 คน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 19,573,176 บาทต่อปี (ประมาณ 33,862 บาท) และ รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 10,373,207 บาทต่อปี (ประมาณ 17,946 บาท คิดที่อัตราแลกเปลี่ยน 1,000 บาท เท่ากับ 1.73 บาท ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567) มีขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 1.04 เฮกตาร์ (ประมาณ 6.50 ไร่) ผลผลิตเฉลี่ย 5,785 ตันต่อเฮกตาร์ (น้ำหนักแห้ง) รายได้จากการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 13,136,009 บาทต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 22,725 บาท) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ดอน ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม

มีช่องทางการได้รับข่าวสารความรู้การผลิตมันสำปะหลัง เฉลี่ย 1.64 ช่องทาง โดยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการ ผลิตมันสำปะหลังจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน

### ระดับความรู้ความเข้าใจการผลิตมันสำปะหลังของ เกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า คะแนนจากการตอบแบบ สัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการผลิต มันสำปะหลังของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างผู้ปลูกมัน สำปะหลัง โดยใช้คำถามทั้งหมด 21 ข้อ พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.27) มีความรู้ในระดับปานกลาง รองลงมา (ร้อยละ 8.18) มีความรู้ในระดับมาก และ มีความรู้ในระดับน้อย (ร้อยละ 7.55) (Table 1) ส่วนมาก ปลูกมันสำปะหลังโดยอาศัยประสบการณ์ และรับรู้ ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร บางรายเข้าไม่ถึง เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และสื่อออนไลน์ เกษตรกร มีทักษะการอ่านเขียน และการเรียนรู้เทคโนโลยีค่อนข้าง จำกัด นอกจากนี้เกษตรกรมีเงินทุนลงทุนจำกัด ส่งผลต่อ การมีระดับความรู้และความเข้าใจในการปลูกมันสำปะหลัง

Table 1 Level of knowledge and understanding of cassava production among farmers

(n=159)

| Level of knowledge and understanding | Frequency | Percent |
|--------------------------------------|-----------|---------|
| Low (0.00 - 7.00)                    | 12        | 7.55    |
| Moderate (8.00 - 14.00)              | 134       | 84.27   |
| High (15.00 - 21.00)                 | 13        | 8.18    |
| Total                                | 159       | 100     |

Remarks: Mean = 12.26, S.D = 2.176, Maximum = 16, Minimum = 7

### ความต้องการความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง ของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการในประเด็นความรู้การผลิตมันสำปะหลัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.31) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยโดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ประเด็นความรู้ที่เกษตรกร

ต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แหล่งรับซื้อ และราคา (ค่าเฉลี่ย 2.50) พันธุ์และการเตรียมพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.48) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 2.42) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.36) เกษตรกรมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง ด้านวิธีการปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.09) และการเตรียมท่อนพันธุ์เพื่อปลูก (ค่าเฉลี่ย 1.99) ตามลำดับ (Table 2)

Table 2 Level of farmer's needs for extension of cassava production knowledge

(n=159)

| Needs for extension of cassava production knowledge | Mean | SD   | Description |
|-----------------------------------------------------|------|------|-------------|
| Varieties and site preparation                      | 2.48 | 0.67 | High        |
| Cassava stem                                        | 1.99 | 0.79 | Moderate    |
| Planting                                            | 2.09 | 0.82 | Moderate    |
| Caring for cassava                                  | 2.42 | 0.71 | High        |
| Preharvest and postharvest                          | 2.36 | 0.76 | High        |
| Marketing                                           | 2.50 | 0.65 | High        |
| Total                                               | 2.31 | 0.73 | High        |

Remarks: 2.26 - 3.00 = High, 1.51 - 2.25 = Moderate, 0.76 - 1.50 = Low, 0.00 - 0.75 = Lowest

### ความต้องการวิธีการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลัง ของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีระดับความต้องการวิธีการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.92) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย จากมากไปน้อย พบว่า ประเด็นวิธีการที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการพัฒนาแบบบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.28) ความต้องการวิธีการพัฒนาในระดับปานกลาง คือ วิธีการพัฒนาแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.83) และวิธีการพัฒนาแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 1.65) ตามลำดับ (Table 3)

รูปแบบวิธีการที่เกษตรกรต้องการอยู่ในระดับมาก คือ วิธีพัฒนาแบบบุคคล อาจเนื่องจากเกษตรกรต้องการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่โดยตรง

เพื่อความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง ทั้งนี้ วิธีการพัฒนาแบบกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และนวัตกรรมของเกษตรกร แต่อาจไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะราย และจูงใจทุกคนให้เข้าไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้ วิธีการพัฒนาแบบมวลชน เปิดโอกาสให้เข้าถึงข้อมูล และกระจายข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก แต่อาจไม่แก้ปัญหาเฉพาะราย สอดคล้องกับ Chang (1974) ที่อธิบายว่า การส่งเสริมแต่ละวิธีจะทำให้เกษตรกรยอมรับนวัตกรรมในขั้นที่แตกต่างกัน คือ ถ้าใช้วิธีแบบมวลชน จะทำให้เกษตรกรยอมรับในขั้นต้นตัว และสนใจ แต่ถ้าใช้วิธีแบบรายบุคคลนั้น สามารถทำให้เกษตรกรยอมรับถึงขั้นการยอมรับหรือนำไปใช้ในการปฏิบัติ

**Table 3** Level of farmer's needs for development method of cassava production knowledge

(n=159)

| Needs for development method | Mean | SD   | Description |
|------------------------------|------|------|-------------|
| Individual                   | 2.28 | 0.68 | High        |
| Group                        | 1.83 | 0.91 | Moderate    |
| Mass                         | 1.65 | 1.01 | Moderate    |
| Total                        | 1.92 | 0.87 | Moderate    |

Remarks: 2.26 - 3.00 = High, 1.51 - 2.25 = Moderate, 0.76 - 1.50 = Low, 0.00 - 0.75 = Lowest

### ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการส่งเสริมความรู้ของเกษตรกร

จากการวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอกง จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีตัวแปรอิสระ 14 ตัว เมื่อคำนวณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุคูณ (multiple coefficient of determination) มีค่าเท่ากับ 0.276 หมายความว่า

ตัวแปรอิสระทั้งหมดรวมกันอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 27.60 ซึ่งในตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัว มีตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ( $p \leq 0.01$ ) ได้แก่ ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร และที่ระดับ ( $p \leq 0.05$ ) ได้แก่ เพศ แรงงานในครัวเรือน ความรู้การผลิตมันสำปะหลัง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ (Table 4)



**Table 4** Multiple regression analysis of factors affecting Farmers' needs for extension of cassava production knowledge in Attapeu province, Lao PDR

| Variables                                        | coefficient (b)        | t           | Sig.      |
|--------------------------------------------------|------------------------|-------------|-----------|
| (Constant)                                       | 62.759                 |             | 0.000     |
| Gender (1=male, 0=female)                        | 3.169                  | 6.373       | 0.025*    |
| Age (years)                                      | -0.058                 | -0.661      | 0.509     |
| Education level (years)                          | 0.299                  | 1.185       | 0.238     |
| Level of knowledge of cassava production (score) | -0.973                 | -2.603      | 0.010*    |
| Number of labors (person)                        | 0.991                  | 2.011       | 0.046*    |
| Agricultural income (kip)                        | 2.440E-8               | 0.345       | 0.731     |
| Non-agricultural income (kip)                    | 1.163E-7               | 1.909       | 0.058     |
| Planting areas (ha)                              | -1.555                 | -0.932      | 0.353     |
| Average cassava yield (ton)                      | -0.001                 | -1.146      | 0.254     |
| Indebted (kip)                                   | 3.247E-7               | 1.053       | 0.294     |
| Contract with extension officer (1=yes, 0=no)    | -7.085                 | -1.974      | 0.050*    |
| A number of channels to receive news (score)     | 3.554                  | 3.976       | 0.000**   |
| Hardness of production technology (score)        | 0.518                  | 1.804       | 0.073     |
| Soil fertility (1=Good, 0=moderate and low)      | -1.961                 | -1.306      | 0.194     |
| R = 0.525                                        | R <sup>2</sup> = 0.276 | SEE = 8.082 | F = 3.916 |
| Sig. of F = 0.000                                |                        |             |           |

Remarks: \* Statistically Significant Level at  $p \leq 0.05$ , \*\* Statistically Significant Level at  $p \leq 0.01$

จากผลการวิจัยข้างต้นสามารถเขียนสมการถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

$$Y = 62.759 + 3.169(X_1^*) - 0.058(X_2) + 0.299(X_3) - 0.973(X_4^*) + 0.991(X_5^*) + 2.440E-8(X_6) + 1.163E-7(X_7) - 1.555(X_8) - 0.001(X_9) + 3.247E-7(X_{10}) - 7.085(X_{11}^*) + 3.554(X_{12}^{**}) + 0.518(X_{13}) - 1.961(X_{14})$$

สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1) เพศ มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่เป็นเพศชาย จะมีความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมากกว่าเพศหญิง อาจเนื่องมาจากการผลิตมันสำปะหลังเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานหนัก และเป็นหน้าที่ของเพศชายเป็นหลัก

ในการทำงานมากกว่าเพศหญิง ดังนั้น เพศชายจึงมีความต้องการความรู้ และการส่งเสริมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตมันสำปะหลังมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับ Ampaitip *et al.* (2022) อธิบายว่า เกษตรกรเพศชาย มีการผลิตกระวานมากกว่าเพศหญิง เนื่องมาจากการผลิตกระวานต้องใช้แรงงานหนัก และส่วนใหญ่ก็จะเป็นแรงงานเพศชาย เช่นเดียวกับ Kananit *et al.* (2017) ที่อธิบายว่า เกษตรกรเพศชายมีความต้องการได้รับการพัฒนาการเกษตรมากกว่าเกษตรกรเพศหญิง เนื่องมาจากเกษตรกรเพศชายเป็นแรงงานหลัก และผู้ปฏิบัติงานในไร่ทำให้ทราบปัญหา และความต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง



2) ความรู้มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังในเชิงลบ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่มีความรู้ต่ำ จะต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้มาก อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีความรู้ต่ำ ไม่ได้ได้รับการศึกษาสูง ประสบการณ์น้อย ไม่สามารถนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ได้ จึงประสบปัญหาในกระบวนการผลิต ส่งผลให้มีความต้องการเรียนรู้เพิ่มมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้อยู่แล้ว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และยกระดับผลผลิตของตนเองให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Office of Agricultural Economics (2020) ที่อธิบายว่า เกษตรกรที่มีระดับความรู้ต่ำทำให้ขาดความเข้าใจในการจัดการผลิตอย่างถูกวิธี ไม่สามารถนำเทคโนโลยีใหม่มาปรับใช้ ส่งผลให้ผลผลิตต่ำ และมีความเสี่ยงสูง เกษตรกรจึงมีความต้องการได้รับการส่งเสริมความรู้มากขึ้น และสอดคล้องกับ Khamglomjai (2002) ที่พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ด้านการปลูกพืช การใช้สารเคมี และยาปราบศัตรูพืชในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่ทำการเกษตรไม่ประสบผลสำเร็จนั้น อาจเนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำการเกษตร รวมทั้งโรคแมลงศัตรูพืชรบกวนทำให้ผลผลิตเสียหาย เกษตรกรจึงมีความต้องการความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการทำการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

3) จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังในเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากจะมีความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังมากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมาก ที่ใช้การผลิตมันสำปะหลัง 2 คน หรือ 2 ขึ้นไป มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานในครัวเรือน

จำนวนมาก เนื่องจากปัญหาแรงงานในการเก็บเกี่ยว ผลผลิตมีน้อย และหายากทำให้เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมรับความรู้มากขึ้น สอดคล้องกับ Suwanrath *et al.* (2013) ที่พบว่า เกษตรกรที่มีแรงงานในครัวเรือนมากจะมีความต้องการพัฒนาอาชีพมาก การมีแรงงานในครัวเรือนมากทำให้เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ มีกำลังการผลิตเพิ่มมากขึ้นทำให้มีความต้องการการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มโอกาสในการแสวงหาความรู้ และนำไปทดลองปฏิบัติได้เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับ Pongchaiyaphum *et al.* (2019) ที่อธิบายว่า เกษตรกรเครือข่ายที่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนมากมีความต้องการฝึกอบรมด้านการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนน้อย อาจเนื่องมาจากการที่เกษตรกรเครือข่ายมีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนมาก ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้เกษตรกรมีการตัดสินใจที่จะขยายพื้นที่หรือเปลี่ยนแปลงการเพาะปลูก/เลี้ยงสัตว์ให้ดีขึ้น เกิดแรงบันดาลใจในการคิดทำสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้นด้วย

4) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังในเชิงลบ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่ไม่ค่อยติดต่อสื่อสาร และติดต่อน้อยมีความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลังมากขึ้น อาจเนื่องมาจากเกษตรกร ที่ไม่ค่อยติดต่อสื่อสาร ขาดการติดต่อประสานงาน ขาดการอบรม และถ่ายทอดความรู้ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ใหม่จากเจ้าหน้าที่ อาจประสบปัญหาในการผลิตมันสำปะหลังที่ผ่านมา แต่ไม่สามารถติดต่อขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ได้ จึงมีความต้องการได้รับการพัฒนาความรู้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Phothong (2009) ที่พบว่า เกษตรกรที่ประสบปัญหาความล่าช้าในการแก้ปัญหา และการพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรไม่ทั่วถึง จึงต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกไป

เยี่ยมเยือน พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกร เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหา และข้อมูลต่าง ๆ และสอดคล้องกับ Yodprom (2013) ที่พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาการผลิตข้าว แต่การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ที่ล่าช้า ทำให้แก้ปัญหาได้ไม่ทัน จึงมีความต้องการเสริมการเกษตรมากกว่า เพื่อทราบถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย และสะดวกรวดเร็ว สามารถแก้ไขปัญหาคืบคลาน

5) จำนวนช่องทางการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังมีความสัมพันธ์กับต่อความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังในเชิงบวก ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หมายความว่า เกษตรกรที่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารหลากหลายช่องทาง จะมีความต้องการการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง มากกว่าเกษตรกรที่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังจากหลายช่องทาง เช่น เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ และสื่อออนไลน์ ทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารใหม่ ๆ มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการรับรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติตาม ซึ่งจะช่วยยกระดับความรู้ และทักษะในการผลิตมันสำปะหลัง มากกว่าเกษตรกรที่มีช่องทางการรับรู้ข่าวสารน้อย สอดคล้องกับ Buakaew and Panpakdee (2024) พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อที่หลากหลายช่องทางทั้งสื่อแบบบุคคล แบบกลุ่ม และแบบมวลชน ย่อมได้รับคำแนะนำหรือข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่ทำให้เกษตรกรมองเห็นโอกาส ความเป็นไปได้ และข้อดีของการเข้าสู่ระบบการเพาะปลูกพืชสมุนไพร เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะนำเอาองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติตาม สอดคล้องกับ Rogers (2003) อธิบายว่า การรับรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ นั้นจะเกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน ดังนั้น การที่เกษตรกรได้รับข่าวสารผ่านช่องทางที่หลากหลายจึงมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการรับรู้และนำไปสู่การปฏิบัติตามด้วย

### ปัญหาของเกษตรกรผู้ผลิตมันสำปะหลัง

ด้านปัญหา อุปสรรค และความต้องการพัฒนาความรู้การผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และยังต้องการการติดตามให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอำเภอ ในด้านราคาเกษตรกรมีปัญหาราคาผลผลิตไม่แน่นอน และด้านการขนส่งผลผลิต เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากแหล่งรับซื้อ นอกจากนี้พบปัญหาอากาศแปรปรวนส่งผลต่อผลผลิตเสียหาย มีโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด เช่น ปลวก ทำลายท่อนพันธุ์ หิวเน่า และรากเน่า ขาดแหล่งทุนสนับสนุนการผลิต และเครื่องมือทางการเกษตรจากภาครัฐ โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า ควรมีการติดตามให้การส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และช่วยแก้ไขปัญหามาให้เกษตรกรเป็นรายบุคคล สนับสนุนด้านราคาให้มีความมั่นคง และเพิ่มแหล่งรับซื้อ จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง และสนับสนุนเครื่องจักรกลที่สามารถทนแรง และสนับสนุนเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ

### สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอภูวง จังหวัดอุดรธานี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42.84 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 2.44 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.88 คน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 19,573,176 กีบ (ประมาณ 33,862 บาท) และมีรายได้จากการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 13,136,009 กีบต่อเฮกตาร์ (ประมาณ 22,725 บาท) มีขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 1.04 เฮกตาร์ (ประมาณ 6.50 ไร่) ผลผลิตเฉลี่ย (น้ำหนักแห้ง) 5,785 ตันต่อเฮกตาร์ เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมันสำปะหลังในระดับปานกลาง พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็น

พื้นที่ดอน มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ผลการวิเคราะห์ความต้องการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังของกลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.31) โดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ แหล่งรับซื้อและราคา (ค่าเฉลี่ย 2.50) พันธุ์และการเตรียมพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 2.48) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย 2.42) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.36) ความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง คือ วิธีการปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.09) และการเตรียมท่อนพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 1.99) ตามลำดับ ส่วนความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.92) โดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ วิธีการส่งเสริมแบบบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.28) ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง คือ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 1.83) และวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 1.65) จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ( $p \leq 0.01$ ) ได้แก่ ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร และที่ระดับ ( $p \leq 0.05$ ) ได้แก่ เพศ แรงงานในครัวเรือน ความรู้การผลิตมันสำปะหลัง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

### ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า เพศ จำนวนแรงงานในครัวเรือน และช่องทางการรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรควรส่งเสริมความรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการ และวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยใช้เกษตรกรเพศชายที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่าง หรือวิทยากรถ่ายทอดความรู้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เกษตรกรรายอื่น และใช้ประโยชน์จากแรงงานครัวเรือนในการขยายผลความรู้สู่ผู้อื่นต่อไป ส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยี และพัฒนาเนื้อหาข้อมูลความรู้ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่เกษตรกรสามารถ

เข้าถึง และรับรู้ได้ง่าย อาจเป็นสื่อบุคคล สื่อกลุ่มหรือสื่อมวลชนที่นิยมในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังพบว่า ความรู้ และการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ มีผลต่อความต้องการพัฒนาความรู้ของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร ควรมีการเยี่ยมเยียนเกษตรกรสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จะได้ให้คำแนะนำกับเกษตรกรได้ทันที เพื่อช่วยให้เกษตรกรเข้าใจหลักการ และเพิ่มการปฏิบัติตามคำแนะนำมากขึ้น จัดฝึกอบรมให้ความรู้พื้นฐานแก่เกษตรกร เน้นการสาธิต และฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ พร้อมพัฒนาคู่มือ เอกสาร และสื่อที่น่าสนใจ โดยปรับเนื้อหาตามระดับความรู้ของเกษตรกร สร้างความสัมพันธ์ และการติดต่อที่ใกล้ชิดกับเกษตรกร เพื่อให้ง่ายต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้

### กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (Thailand International Cooperation Agency; TICA) กระทรวงการต่างประเทศแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอภูวงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอภูวง จังหวัดอัตตะปือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

### เอกสารอ้างอิง

- Agricultural Statistics Center. 2021. Area productivity and production. Ministry of Agricultural and Forestry, Vientian, Lao PDR. [in Lao]
- Ampaitip, D., P. Prapathikul, W. Intaruccomporn and J. Khumchai. 2022. Knowledge and practices in sweet flag (*Acorus calamus*) production among farmers in Na Mor

- district. Oudomxay province, Lao PDR. Khon Kaen Agriculture Journal 50(3): 719-730. [in Thai]
- Attapeu Provincial Agriculture and Forestry Department. 2021. Annual report and agricultural development guidelines at the province level, Attapeu, Provincial Agriculture and Forestry Department. [in Lao]
- Buakaew, P. and C. Panpakdee. 2024. Socioeconomic factors influencing good agricultural practices of herbal farmers in Buriram province. Journal of Agriculture 40(1): 101-111. [in Thai]
- Chang, C.W. 1974. Extension education for agricultural and rural development. FAO, Regional office for Asia and the Far East, Bangkok. [in Thai]
- Kananit, S., P. Prapatigul and C. Wongsamun. 2017. Farmers' needs for agricultural development from Wathong subdistrict administrative organization, Phuwiang district, Khon Kaen province. Khon Kaen Agriculture Journal 45(1): 1515-1521. [in Thai]
- Khamglomjai, W. 2002. Farmers' need assessment on agricultural occupation development in land reform area, Phayao province. Master's Thesis in Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University. [in Thai]
- Ministry of Agriculture and Forestry. 2021. Strategy for agriculture. Natural Resources and Rural Development Sectors. Ministry of Agriculture and Forestry, Vientiane, Lao PDR. [in Lao]
- Ministry of Industry and Commerce. 2021. Development plan for processing industry and handicrafts for 2021-2025. Lao PDR. Vientiane, Ministry of Industry and Commerce. [in Lao]
- Office of Agricultural Economics. 2020. Research report on guidelines for increasing cassava production efficiency. Office of Agricultural Economics, Bangkok. [in Thai]
- Phothong, Y. 2009. Farmers' needs for support from the subdistrict administrative organization in agricultural development. Case study: Phlap Phla Chai subdistrict Administrative Organization, U Thong district, Suphan Buri province. Master's Thesis in Agriculture, Agricultural Extension, Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Phouvong District Agricultural and Forestry Office. 2021. Annual report and agricultural development guidelines at the district level, Attapue, Phouvong district. Agricultural and Forestry Office. [in Lao]
- Pimthongngam, T. 2552. Statistics for research. Faculty of Science and Technology. Thepsatri Rajabhat University, Lopburi. [in Thai]
- Pongchaiyaphum, P., P. Prapatigul, S. Sreshthaputra and P. Seehanam. 2019. Agricultural training needs of farmers network in the Huai Hong Khrai royal development study center, Doisaket district, Chiang Mai province. Khon Kaen Agriculture Journal 47(1): 1071-1078. [in Thai]
- Rogers, E.M. 2003. Diffusion of Innovations. 5<sup>th</sup> Edition. Free Press, New York.

---

Suwanrath, T., S. Srinives and P. Phadhanaphibhan.

2013. Career development needs of farmers  
in Muang district, Rayong province.  
Kasetsart Journal 31(1): 61-72. [in Thai]

Wongsa, K. 2021. Rice cultivation practice according  
to organic agriculture standards of  
farmers in Pan district, Chiang Rai  
province. Master's Thesis in Department  
of Agricultural Resource Development,  
Faculty of Agricultural Production, Maejo  
University. [in Thai]

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis.  
3<sup>rd</sup> Edition. Harper and Row Publication,  
New York.

Yodprom, S. 2013. The needs for agricultural  
extension services of farmers participating  
in the community rice seed production  
and promotion center project in Surin  
province. Master's Thesis in Agricultural  
Extension and Development, Khon Kaen  
University. [in Thai]